

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:529

av Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V)

Nordafrika och Mellanöstern

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	3
3 Inledning	4
4 Mänskliga rättigheter	5
4.1 Kvinnors och hbtq-personers rättigheter	5
4.2 Fackliga rättigheter	7
4.3 Etniska och religiösa minoriteter	8
5 EU:s relationer till regionen	8
5.1 Medelhavsunionen	8
5.2 Handel och ekonomiskt samarbete	9
5.3 Migrationssamarbete	9
6 Sveriges relationer till regionen	10
6.1 Vapenexport	10
6.2 Handel och ekonomiskt samarbete	10
6.3 Nedrustning	11
7 Nordafrika	11
7.1 Marocko och Västsahara	11
7.2 Algeriet	12
7.3 Tunisien	12
7.4 Libyen	13
7.5 Egypten	15
8 Mellanöstern	16
8.1 Israel och Palestina	16
8.2 Kurdistan	17

8.3 Syrien	17
8.4 Turkiet	19
8.5 Irak	20
8.6 Iran	21
8.7 Bahrain	22
8.8 Jemen	23
8.9 Saudiarabien	24

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska öka sitt stöd till kvinnorörelsen i Nordafrika och Mellanöstern, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtq-organisationer i Nordafrika och Mellanöstern kan förstärkas och göras mer flexibelt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör verka för att stärka de fackliga rättigheterna och stödet till fackliga organisationer i Nordafrika och Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern för att öka fokus på folkrätt, demokrati och mänskliga rättigheter samt om att ett sådant reformarbete också måste omfatta Medelhavsunionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem i EU bör verka för att kommande associerings- och handelsavtal ska villkoras med respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera i EU för att unionens migrationssamarbete med länderna i Nordafrika och Mellanöstern ska ske med Genèvekonventionen och de mänskliga rättigheterna som grund och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att skärpa kriterierna när det gäller mänskliga rättigheter för svenskt exportfrämjande och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör stödja demokratiprocessen i Tunisien, med fokus på mänskliga rättigheter och särskilt kvinnors rättigheter, och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN aktivt kan bidra till demokratisering och stabilitet i Libyen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för en demokratisk utveckling i Egypten, att alla politiska fångar släpps och att det civila samhället respekteras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör stödja Palestina i det fortsatta arbetet mot att erkännas som fullvärdig medlem av FN och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att få till stånd en vapenvila i Syrien och understödja FN:s arbete för att få till stånd en fredsprocess och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör verka för att de stridande parterna ska respektera folkrätten, upphöra med attacker på civila aktörer och tillåta införsel av humanitär hjälp till civilbefolkningen och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska agera för att grannländerna öppnar sina gränser för människor på flykt undan kriget i Syrien, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN bör agera för att våldet och repressionen mot oppositionella upphör i Turkiet och att alla som fängslats på politisk grund frigges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för att Iraks regering genomför nödvändiga reformer och säkerställer säkerheten för oppositionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran avseende de mänskliga rättigheterna och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i såväl EU som FN bör verka för ett vapenembargo mot Bahrain och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN ska verka för ett slut på kriget i Jemen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att FN ska kunna utreda begångna krigsbrott i Jemen och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Det går inte att beskriva den senaste tidens utveckling i Nordafrika och Mellanöstern utan att börja i de folkliga protester grundade i ilska och längtan efter demokrati, mänskliga rättigheter och social rättvisa som inleddes 2011 och som kommit att kallas ”den arabiska våren”. Sedan dess har vi sett en våg av folkliga protester välla fram över Nordafrika och Mellanöstern, protester drivna av drömmar om frihet och social rättvisa. Sex år senare kan vi konstatera att den längtan och det hopp som bars av så många i

regionen inte infriats, utan snarare slagits tillbaka. De enstaka exemplen på framgång överskuggas av de brutala och kraftiga motgångarna. I flera länder har repressionen och fängslandet av oppositionella och journalister ökat sedan 2011. Samtidigt understryker den mångfasetterade utvecklingen i regionen att demokratisering sällan sker över en natt.

Regimens blodiga svar på protesterna i Syrien och den Saudiledda koalitionen bombanfall i Jemen har skapat två av världens största humanitära kriser. Störtandet av Gaddafi innebar att en av världens värsta diktatorer byttes ut mot kaos och laglöshet. I Egypten har militärkuppen inneburit att landet förts allt längre från en verklig demokratisering. I exempelvis Iran, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten ser vi få tecken på förändringar. Få är också exemplen på att protesterna omsatts i verkliga förbättringar när det kommer till situationen för kvinnor, hbtq-personer samt etniska och religiösa minoriteter. Det är svårt att i närtid se ett slut på ockupationerna av Västsahara och Palestina.

En viktig förklaring till att de demokratiska landvinningarna inte blivit större är hur omvärlden förhållit sig till de folkliga revolterna. In i det längsta backade USA och flera EU-länder upp diktaturerna i Tunisien och Egypten. Man har blundat när protester slagits ner i länder som Bahrain, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. I Syrien har möjligheterna till en politisk lösning kraftigt försvårats genom att ett flertal länder gett militärt stöd till de olika parterna och satt sina egna intressen framför det syriska folkets.

Utvecklingen i Nordafrika och Mellanöstern är komplex och mångfasetterad. I denna motion beskriver vi Vänsterpartiets övergripande syn på utvecklingen och presenterar några förslag på hur Sverige kan bli en verklig röst för fred, demokrati och jämställdhet i regionen. I flera andra motioner och parlamentariska initiativ har vi fördjupat oss i enskilda länder och frågor som berörs i denna motion.

4 Männsliga rättigheter

När de folkliga revolterna i Nordafrika och Mellanöstern bröt ut under våren 2011 dominerade krav på ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Kraven var en naturlig följd av att regionens auktoritära regimer i decennier i olika utsträckning kränkt och inskränkt befolkningens medborgerliga och politiska rättigheter, såväl som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I dag kan vi konstatera att få av demonstranternas krav har infriats. Det finns exempel på regimer som tillmötesgått vissa krav eller där regimskiften ökat friheten. Men exemplen är tyvärr fler på hur de folkliga revolterna bemötts av ökad repression eller inledande framgångar följts av bakslag.

4.1 Kvinnors och hbtq-personers rättigheter

Få grupper i regionen har mött så massiva kränkningar av sina mänskliga rättigheter som kvinnor och hbtq-personer. I flera länder spelade kvinnor en central roll i de folkliga protesterna under våren 2011. I Egypten, Tunisien och Syrien var det många gånger kvinnor som gick främst i demonstrationstågen. I Jemen blev Nobelpristagaren Tawakkul Karman en självklar symbol för landets demokratirörelse. Men kraven på respekt för kvinnors mänskliga rättigheter har inte hörsammats. I Syrien har kvinnliga aktivister tvingats fly landet eller ”försvunnit”. I Egypten har det sexualiserade våldet

mot kvinnor ökat kraftigt under den politiska turbulensen. När kvinnor i Saudiarabien i juni 2011 kritiserade förbudet för kvinnor att köra bil i landet bemöttes de med arresteringar och åtminstone en kvinna dömdes till piskning.

Patriarkala och reaktionära regeringar samt konservativa trossamfund motarbetar en positiv utveckling när det gäller flickors och kvinnors rättigheter i regionen. Genomgående förvägras flickor och kvinnor samma status som män, både i lagstiftningen och i praktiken. I många länder är familjelagstiftningen diskriminerande mot flickor och kvinnor när det gäller äktenskap, skilsmässa, vårdnadsrätt och i arvsfrågor. Skyddet mot sexuellt våld är genomgående otillräckligt. I vissa länder främjar lagstiftningen det sexuella våldet genom att inte göra det olagligt med barnäktenskap, tvångsäktenskap och våldtäkt inom äktenskapet. Det finns t.o.m. exempel på att våldtäktsmän kan slippa åtal genom att gifta sig med sina offer. I Bahrain och Jordanien har sådana bestämmelser avlägsnats eller begränsats under 2016. En annan positiv utveckling var lagförslag i Marocko och Tunisien med syfte att bekämpa våld riktat mot flickor och kvinnor. I andra länder föreskriver dock lagarna fortfarande lägre straff för våld mot flickor och kvinnor, inkluderat mordfall, om gärningsmannen begått dem med hänvisning till "familjens heder". Det finns också lagar som gör att en kvinna riskerar att åtalas om hon rapporterar en våldtäkt.

I Iran grips, fängslas och trakasseras kvinnorättsaktivister av företrädare för underrättelseministeriet och revolutionsgardet. Myndigheterna använder även moralpoliser för att upprätthålla obligatoriska slöjlagar, och kvinnor utsätts regelbundet för trakasserier, våld och godtyckligt frihetsberövande p.g.a. sättet de klär sig.

De flesta länderna i regionen har mycket restriktiv abortlagstiftning. I Nordafrika är Tunisien, där abort är lagligt, det tydliga undantaget. 2015 presenterade Marockos kung Mohammed VI ett lagförslag för att reformera landets abortlagstiftning, efter en lång tids protester. Enligt tidigare lag var abort endast tillåtet om kvinnans hälsa var i fara och förutsatt att hennes make gett sitt medgivande. I juni 2016 antogs den nya abortlagen som även tillåter abort efter våldtäkt eller incest, samt i de fall då fostret är allvarligt skadat. I exempelvis Syrien, Iran, Irak och Oman tillåts abort endast i fall där det finns svåra fosterskador eller en stor risk för kvinnans liv.

Demokratisering förutsätter att kvinnors rättigheter respekteras. Det är viktigt att Sverige som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, arbetar för att frågor om kvinnors rättigheter alltid står på dagordningen i dialogen med regionens regeringar. I de länder som lider under ockupation och/eller väpnade konflikter är det viktigt att omvärlden ser att konflikter drabbar män och kvinnor på olika sätt och i olika utsträckning. FN:s resolutioner om kvinnor, fred och säkerhet är här centrala verktyg. Men det kanske viktigaste Sverige kan göra är att stödja de kvinnor i regionen som går samman för förändring. Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN öka sitt stöd till kvinnorörelsen i Nordafrika och Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I Saudiarabien, Irak, Iran och Jemen kan samkönade relationer bestraffas med döden. I Marocko, Algeriet, Tunisien, Oman, Förenade Arabemiraten och en rad andra länder riskerar hbtq-personer långa fängelsestraff. I väpnade konflikter är hbtq-personer en särskilt utsatt grupp. Daesh har under de senaste åren systematiskt förföljt och mördat hbtq-personer i Irak och Syrien. Israel är det enda land i regionen som uttryckligen förbjuder diskriminering p.g.a. sexuell läggning och könsidentitet.

Men i regionen börjar också modiga hbtq-aktivister att organisera sig, bl.a. i Algeriet, Egypten, Libanon och Palestina. I Turkiet och Israel finns redan en

välorganiserad hbtq-rörelse. Dessa aktivister behöver Sveriges stöd. I länder där samkönade relationer är förbjudna finns det dock stora svårigheter för hbtq-organisationer att ens registrera sig och många små hbtq-organisationer i regionen har haft svårt att leva upp till de allt högre krav på revision och uppföljning som Sverige ställer. Ska Sverige kunna stödja hbtq-organisationer även i länder där situationen för hbtq-personer är som svårast krävs en ökad flexibilitet. Norge har i sitt utvecklingssamarbete visat hur det är möjligt. Där har den norska motsvarigheten till RFSL fått relativt stor frihet att fördela pengar till hbtq-organisationer inom utvecklingssamarbetet. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur stödet till hbtq-organisationer i Nordafrika och Mellanöstern kan förstärkas och göras mer flexibelt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Fackliga rättigheter

När människor runt om i Nordafrika och Mellanöstern demonstrerat med krav på ökad frihet har den fackliga rörelsen ofta spelat en central roll. Runt om i regionen har facket inte bara varit en kraft som fört löntagarnas talan på arbetsmarknaden utan också en viktig samhällskraft för demokratisering. Många auktoritära regimer har därför med varierande framgång försökt begränsa eller helt förbjuda möjligheten att organisera sig fackligt. I exempelvis Bahrain avskedades tusentals löntagare efter att de deltagit i protesterna 2011 och ett flertal fackliga ledare fängslades för sitt stöd till demokrätirörelsen. Regimen i landet har dessutom försökt sjösätta en ny regimvänlig fackförening för att konkurrera ut den nu dominerande General Federation of Bahrain Trade Unions.

Nordafrika och Mellanöstern är fortsatt den sämsta regionen i världen när det gäller löntagares rättigheter och utvecklingen har försämrats sedan förra året, enligt Världsfacket ITUC:s årliga rapport om fackliga rättigheter från 2017. Fyra av de tio länder i världen som har sämst fackliga rättigheter ligger i regionen. Konflikter och sammanbrott för rättsstatens principer har omöjliggjort efterlevnaden av grundläggande fackliga rättigheter i länder som Syrien, Palestina, Irak och Libyen. I gulfstaterna fortsätter migrantarbetare, som utgör majoriteten av ländernas arbetskraft, att nekas rätt till facklig anslutning och kollektivavtal och andra grundläggande rättigheter. På den arabiska halvön arbetar miljoner gästarbetare som bl.a. hembiträden och byggnadsarbetare under svåra förhållanden och ofta helt utan rättsligt skydd eller möjlighet att organisera sig.

Extra allvarlig är situationen i Qatar där behandlingen av migrantarbetare som bygger arenorna inför herrarnas fotbolls-VM 2022 har fått stor uppmärksamhet. Arbetsplatsskadorna och dödsfallen har fortsatt trots kritik från omvärlden och enligt en rapport tvingas migranterna arbeta i 5 månader i sträck utan en dags ledighet. Om uppmärksamheten kring byggarbetarna som förbereder inför VM är stor, hamnar hembiträdenas situation ofta i skymundan. Att arbeta i andra människors hem utan grundläggande rättigheter innebär mycket stor utsatthet.

Migrantarbetarna i gulfstaterna är i regel exkluderade från de rättigheter och den välfärd som gäller för medborgarna. Lagen förbjuder migrantarbetarna att organisera sig fackligt eller strejka. Enligt det kritiserade Kafalasetmet som finns i flera länder får migrantarbetare dessutom varken byta jobb eller lämna landet utan tillåtelse från sin kafeel, som är ett slags sponsor för migrantarbetarens uppehållstillstånd. Oftast är det arbetsgivaren själv. Om en migrantarbetare vill byta jobb måste hen resa tillbaka till

hemlandet eller bli papperslös. Kafalssystemet kritiseras för att öppna upp för tvångsarbete och slaveri.

I Turkiet var fackliga företrädare utsatta även före det misslyckade kuppförsoket sommaren 2016. Efter kuppförsoket har utsattheten ökat och över 100 000 anställda i offentlig sektor har blivit avskedade. I Egypten är fackligt engagemang, precis som annan politisk aktivitet som motsätter sig president Abd al-Fattah al-Sisi, förenat med stor fara. Oberoende fackföreningar och deras anhängare skrämdes till tystnad av regimen i Algeriet under protester i slutet av 2016.

Sverige kan genom handelsförbindelser och andra relationer med länderna i regionen påverka utvecklingen när det gäller fackliga rättigheter, men alltför ofta prioriteras ekonomiska intressen framför mänskliga rättigheter. Sverige bör som enskilt land såväl som inom EU och FN verka för att stärka de fackliga rättigheterna och stödet till fackliga organisationer i Nordafrika och Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Etniska och religiösa minoriteter

Nordafrika och Mellanöstern är en etniskt och religiöst heterogen region. Dagens statsbildningar är i stor utsträckning ett resultat av stormakternas agerande efter första och andra världskriget och har i liten utsträckning tagit hänsyn till befolkningens sammansättning eller historiska kontaktvägar. Grupper som kurder och berber är i dag uppdelade i flera statsbildningar, och många etniska och religiösa grupper har mycket begränsade möjligheter att få tala sitt språk och uttrycka sin kultur och religion. I motionen Kurdistan (2016/17:1738) utvecklar vi vår syn på kurdernas situation.

I många fall är diskriminering och förtryck av olika etniska och religiösa grupper institutionaliserat av de styrande regimerna sedan decennier. Men i efterdyningarna av den arabiska våren har vi sett hur regimer och politiska rörelser försökt politisera etnicitet och religion för att stärka sina egna positioner och splittra sina motståndare. Detta har resulterat i ökat våld mot en rad grupper, bl.a. kristna minoriteter i Irak, kurder i Syrien och kopter i Egypten. Demokratisering i regionen kommer att förutsätta grundliga reformer i de flesta länder för att garantera de grundläggande mänskliga rättigheterna för etniska och religiösa minoriteter.

5 EU:s relationer till regionen

Den arabiska våren har synliggjort dubbelmoralen i EU:s relationer till regionen. Man har i högtidstalen i Europa talat om mänskliga rättigheter, men i relationerna med Nordafrika och Mellanöstern har det varit de ekonomiska och politiska egenintressena som gång på gång vägt tyngst. Ska EU på allvar bli en kraft för fred, demokrati och mänskliga rättigheter måste den s.k. grannskapspolitiken i grunden förändras.

5.1 Medelhavsunionen

Relationerna till länderna i Nordafrika och Mellanöstern har formaliserats genom Medelhavsunionen. Unionen bildades 2008 på franskt initiativ med syfte att EU och länder runt Medelhavet skulle fördjupa samarbetet om ekonomi och politik. De

auktoritära regimerna i Syrien och Marocko välkomnades till detta samarbete utan att tydliga krav på demokratiska reformer ställdes. Libyen erbjöds observatörsstatus och diktaturen i Egypten fick inneha ordförandeposten.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att det finns mötesplatser och arenor för dialog som också inkluderar företrädare för diktaturer och auktoritära stater. Men det förutsätter att dessa mötesplatser fylls med ett politiskt innehåll. I ljuset av den arabiska våren finns det stora behov av att i grunden reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern. Sverige bör verka för att reformera EU:s grannskapspolitik med Nordafrika och Mellanöstern för att öka fokus på folkrätt, demokrati och mänskliga rättigheter samt att ett sådant reformarbete också måste omfatta Medelhavsunionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Handel och ekonomiskt samarbete

EU har tecknat omfattande associeringsavtal om politiskt och ekonomiskt samarbete med flera auktoritära regimer, bl.a. Marocko och Egypten. Under det svenska ordförandeskapet godkände EU ett avtal med diktaturen i Syrien och 2008 inleddes förhandlingar med Libyen. Men inget land har man haft så omfattande och djupa samarbetsavtal med som Israel, trots att landet fortsätter att kränka folkrätten och ignorera FN:s resolutioner.

EU har redan avslutat fyra rundor med Marocko om handelsavtalet Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA). När avtalet är på plats kommer det att bli det mest omfattande handelsavtal som EU har med något land runt Medelhavet.

Vänsterpartiet anser att frågor om handel och ekonomiskt samarbete inte kan frikopplas från frågor om folkrätt och mänskliga rättigheter. Sverige bör som medlem av EU verka för att kommande associerings- och handelsavtal ska villkoras med respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Migrationssamarbete

Inom migrationspolitiken har EU:s samarbete med länderna i Nordafrika varit omfattande sedan en tid tillbaka. Den fria rörligheten i EU utvecklas på bekostnad av den fria rörligheten i EU:s grannstater. Länder i Nordafrika pressas att införa en hårdare politik för att bekämpa migration, baserad på den europeiska modellen med gränskontroller, kriminalisering, frihetsberövande och utvisning. EU:s gränskontroll förläggs på detta sätt på tredjeländers sjöterritorium.

Kriget i Syrien har gjort landet till det som allra flest människor i världen flyr ifrån. De flesta syriska flyktingar finns i dag i grannländerna Turkiet, Libanon och Jordanien. Efter att EU stängt gränsen mellan Turkiet och Grekland, genom det avtal som ingicks i mars 2016, har dessa länder fått ta ett allt större ansvar. Nu har även de stängt sina gränser eller försvårat för flyktingar att ta sig in i länderna.

Samtidigt förhandlar EU fram ytterligare avtal med andra stater i regionen, med Turkietavtalet som förebild. Mot löften om bistånd och handelsavtal ska staterna stoppa människor på flykt, ofta utan hänsyn till grundläggande rättigheter. Användandet av bistånd på detta sätt går dessutom emot grundläggande principer för hur bistånd får

användas. Vänsterpartiet är mycket kritiskt till den migrationspolitik EU driver. Vi menar att EU bör ta ett mycket större ansvar för människor på flykt, och den politik som leder till kränkningar av migranters rättigheter måste upphöra. Sverige bör agera i EU för att unionens migrationssamarbete med länderna i Nordafrika och Mellanöstern ska ske med Genèvekonventionen och de mänskliga rättigheterna som grund. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Sveriges relationer till regionen

Under den s.k. arabiska våren uttryckte svenska politiker stort stöd för kraven på demokratisering och respekt för de mänskliga rättigheterna. Genom biståndspolitiken har Sverige stött näaktivister, oberoende journalister och civilsamhället. Till Syrien och flera av grannländerna ger Sverige ett omfattande humanitärt stöd. Men Sveriges röst i Mellanöstern och Nordafrika är allt annat än konsekvent. Exemplet är många där svenska egenintressen gått före engagemanget för mänskliga rättigheter. Vänsterpartiet vill att Sverige ska vara en konsekvent röst för frihet och mänskliga rättigheter i Nordafrika och Mellanöstern oavsett var, av vem eller med vilka motiv de mänskliga rättigheterna kränks. Agenda 2030 bör vara vägledande i våra relationer med länderna i regionen. Vänsterpartiets syn på Agenda 2030 och den svenska utvecklingspolitiken i stort utvecklas i motionen En svensk utvecklingspolitik för rättvisa, jämställdhet och hållbar utveckling (2017/18:555).

6.1 Vapenexport

Det kanske tydligaste exemplet på dubbelmoralen i Sveriges relationer till Nordafrika och Mellanöstern är den omfattande svenska vapenexporten till regionen. I Jemen pågår den just nu största humanitära krisen i världen, till följd av den Saudiledda koalitions bombningar. Upp emot 10 000 människor har dödats och miljontals har drivits på flykt. Sverige har bidragit med över 300 miljoner kronor i humanitärt bistånd till det krigshärjade landet. Samtidigt exporterar Sverige vapen till sex av de nio stater som deltar i den Saudiledda koalitionen som bombar landet, begår krigsbrott och dödar civila.

Under 2016 har tillstånd för vapenexport beviljats till bl.a. Saudiarabien, Qatar och Förenade Arabemiraten. Flera av regionens mest auktoritära regimer har varit några av de absolut största köparna av svensk krigsmateriel. Vänsterpartiet har motsatt sig denna export. Vi vill att den svenska vapenexporten till diktaturer, krigförande stater och länder som begår grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna ska upphöra. Vänsterpartiet kommer att återkomma med konkreta förslag på hur vi vill reformera svensk krigsmaterielexport i samband med att regeringens förslag om nytt regelverk för exporten av krigsmateriel presenteras hösten 2017.

6.2 Handel och ekonomiskt samarbete

Samtidigt som de auktoritära regimerna i Syrien, Egypten och Jemen med våld försökte slå ned folkliga revolter understödde svenska myndigheter med resurser från den svenska statskassan handel med, och omfattande investeringar i, dessa regimer. Under 2011 gick den statliga myndigheten Exportkreditnämnden (EKN) in och garanterade

affärer med stater i Mellanöstern för 8,6 miljarder kronor genom s.k. exportkrediter. Den oroliga tid som följde de demokratiska resningarna i regionen gjorde att affärerna minskade kraftigt under följande år. Sedan 2016 går det att se en återgång mot tidigare nivåer, dock utan någon förbättring när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati i regionen. Även andra statliga institutioner har agerat för att främja det ekonomiska utbytet med regionen. Swedfund, ett svenskt statligt riskkapitalbolag för investeringar i fattiga länder, har investerat i Irak och Egypten. Exportrådet har bedrivit verksamhet i Irak, Egypten och Tunisien.

Vänsterpartiet är inte emot att handel bedrivs med diktaturer, tvärtom finns det exempel på hur handelsblockader slagit hårt mot civilbefolkningen. Men vi anser att det är centralt att det finns tydliga kriterier för den exportfrämjande verksamheten så att handel och investeringar inte bidrar till kränkningar av mänskliga rättigheter eller stärker auktoritära regimer. Regeringen bör få i uppdrag att skärpa kriterierna när det gäller mänskliga rättigheter för svenskt exportfrämjande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Nedrustning

Militär nedrustning har under en mycket lång tid varit en svensk profilfråga internationellt. Under den borgerliga regeringen svalnade engagemanget på detta område. Den rödgröna regeringen har väckt nytt liv i frågan, inte minst genom aktivt deltagande i FN-förhandlingarna för ett förbud mot kärnvapen. I ett läge då det sker en militär upprustning i Nordafrika och Mellanöstern och spänningarna ökar mellan och inom länder finns det ett stort behov av länder som kan driva på för nedrustning och avspänning. Nedmonteringen av det iranska kärnenergiprogrammet är ett välkommet steg mot nedrustning. Ytterligare ett viktigt initiativ skulle vara att agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Latinamerika, Centralasien, Sydostasien, Oceanien och Afrika är redan kärnvapenfria zoner. I dag vet vi att Israel har kärnvapen och att Nato placerat kärnvapenstridsspetsar i Turkiet. Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN agera för att få till stånd en zon fri från massförstörelsevapen i Mellanöstern. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 Nordafrika

7.1 Marocko och Västsahara

Sedan 1975 är stora delar av den tidigare spanska kolonin Västsahara ockuperade av Marocko. Ockupationen har av den internationella domstolen i Haag bedömts vara rättsvidrig. FN vill att det västsahariska folket självt ska få avgöra sin framtid i en folkomröstning. En folkomröstning har dock systematiskt förhalats av ockupationsmakten Marocko. En stor del av befolkningen lever sedan årtionden i flyktingläger i Algeriet under mycket knappa förhållanden.

Den 5 december 2012 beslutade riksdagen att Sverige snarast bör erkänna den sahariska arabiska demokratiska republiken (Västsahara) som en fri och självständig stat. Riksdagen beslutade också att Sverige bör verka för detta inom EU. Trots

riksdagens beslut väntar vi fortfarande på att regeringen ska verkställa beslutet. Både den borgerliga regeringen som styrde då beslutet togs av riksdagen och den rödgröna regeringen som tillträdde 2014 har vägrat att erkänna Västsahara, vilket Vänsterpartiet är starkt kritiskt till.

I samband med riksdagens beslut om erkännande gjordes också en rad andra viktiga ställningstaganden rörande Västsahara. Riksdagen slog fast att Sveriges hållning ska utgå ”från folkrätten och rätten till självbestämmande för det västsahariska folket”, att FN-styrkan Minursos mandat bör utvidgas till att också innefatta övervakning av situationen gällande de mänskliga rättigheterna och att ett eventuellt förnyat fiskeavtal med Marocko måste vara förenligt med folkrätten. Vänsterpartiets syn på Sveriges politik för Västsahara utvecklas i motionen Västsahara (2017/18:534).

7.2 Algeriet

Algeriet var ett av de första länder i vilket protester bröt ut under den arabiska våren. Redan i slutet av december 2010 startade de första protesterna. Men till skillnad från många andra länder i regionen blev aldrig protesterna lika omfattande. Det finns flera förklaringar till det. Landets regering bemötte protesterna med både reformer – bl.a. genom att häva landets 19 år långa undantagstillstånd och reformera landets vallag – och med viss repression. Ytterligare en central förklaring till att protesterna aldrig fick samma omfattning i Algeriet är landets moderna historia. 1991 vann islamistiska räddningsfronten FIS första omgången i landets parlamentsval. Regimen svarade med att ställa in den andra omgången av valet och att förbjuda FIS, med ett tydligt stöd från bl.a. EU och USA. Regimens agerande ledde till ett blodigt inbördeskrig som under 1990-talet krävde mer än 150 000 liv. Detta inbördeskrig är fortfarande ett öppet sår i Algeriet, och rädslan för ett nytt inbördeskrig dämpade sannolikt protesterna.

Genom sitt stöd till att parlamentsvalen aldrig genomfördes i Algeriet 1991 har omvärlden ett ansvar för det blodiga inbördeskriget. Detta borde vara en lärdom när EU nu förhåller sig till val i andra delar av regionen. Ska EU vara en kraft för demokrati och fred behöver man stödja civilt styre och demokratiska val oavsett vem som vinner valen.

Algeriet har sedan millennieskiftet utvecklats till en av de viktigaste politiska och ekonomiska aktörerna i regionen och i Afrikanska unionen. Samtidigt finns stora brister i landets demokratiska utveckling och när det gäller respekten för mänskliga rättigheter, i synnerhet kvinnors och hbtq-personers rättigheter. Banden mellan Algeriet och Sverige är starka. Redan 1729 undertecknades ett handelsavtal mellan Algeriet och Sverige. Sverige var också det enda landet i västvärlden som röstade för Algeriets självständighet i FN:s generalförsamling 1959. Vänsterpartiet ser att det finns goda möjligheter att fördjupa och bredda både de politiska och ekonomiska kontakterna med Algeriet för att värna en positiv utveckling i landet.

7.3 Tunisien

I januari 2011 spreds folkliga protester snabbt över Tunisien, drivna av ett djupt missnöje med president Ben Alis auktoritära styre. Som i flera andra länder spelade landets arbetarrörelse, fackföreningar och studenter en avgörande roll i protesterna. Den 14 januari avgick Ben Ali och flydde landet.

I oktober 2011 genomfördes demokratiska parlamentsval som vanns av det moderata islamistpartiet Ennahda. Tunisien är det land som kommit längst i sin demokratiska övergång bland de länder som omfattades av den arabiska våren. Det innebär inte att man saknar utmaningar. Frågor om religionens roll i politiken, pressfrihet och frågor om kvinnors rättigheter skapar konflikter. Flera företrädare för landets vänster, som starkt kritiserat Ennahdas styre, har också mördats, däribland Chokri Belaïd som ledde vänsteralliansen Mouvement des patriotes démocrates.

När demokratiseringsprocessen i landet vacklade till följd av flera politiska mord och oroligheter bildades den nationella dialogkvartetten. Kvartetten bestod av fackföreningen Union Générale Tunisienne du Travail, arbetsgivarorganisationen Union Tunisienne de l'Industrie, du Commerce et de l'Artisanat, människorättsorganisationen La Ligue Tunisienne pour la Défense des Droits de l'Homme och den nationella advokatföreningen Ordre National des Avocats de Tunisie. Kvartettens framgångar ledde till att den tilldelades Nobels fredspris 2015 med motiveringen ”för dess avgörande bidrag till uppbyggandet av en pluralistisk demokrati i Tunisien i kölvattnet av jasminrevolutionen 2011”.

I valet 2014 vann det sekulära partiet Nida Tounes, och deras ledare Béji Caïd Essebsi är numera Tuniens president. Essebsi har starka band till den avsatte diktatorn Ben Ali och kritiker menar att valet av honom innebär en återgång till tiden före revolutionen.

I kölvattnet av flera terroråd som skakat Tunisien under de senaste åren har terrorlagar skärpts och perioder av långa undantagstillstånd införts vilket anses ha givit alltför mycket makt till säkerhetspolisen.

I juli 2017 antog parlamentet en lag med syftet att sätta stopp för våldet mot kvinnor. Lagen väntas träda i kraft 2018 och innebär att ”fysiskt, moraliskt och sexuellt våld” mot kvinnor blir straffbart. Lagen innebär att kvinnor som utsätts för våld i hemmet får rätt till rättsligt och psykologiskt stöd och att män inte längre ska kunna undvika straff för våldtäkt genom att gifta sig med den de våldtagit. Utvecklingen i Tunisien, där demokratiseringsprocessen fortfarande pågår, är tvetydig och omvärldens agerande kommer att spela roll för vilken väg landet tar. Vänsterpartiet menar att Sverige har en viktig roll att spela för utvecklingen i Tunisien. Sverige bör som enskilt land såväl som medlem i EU och FN stödja demokratiprocesen i Tunisien, med fokus på mänskliga rättigheter och särskilt kvinnors rättigheter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.4 Libyen

Den 15 februari 2011 bröt protester ut i den libyska staden Benghazi efter att människorättsaktivisten Fathi Terbil hade fängslats. Protesterna var mest omfattande i landets östra delar, men spred sig även till huvudstaden Tripoli. Protesterna riktades mot Muammar Gaddafis regim, en regim som måste betraktas som en av regionens mest auktoritära.

Sedan Gaddafi tagit makten 1969 infördes en diktatur där all makt i realiteten samlades hos Gaddafi själv och där politiska partier, fria media, fackföreningar och andra fristående organisationer förbjöds. Trots det hade många västländer, inklusive Sverige, goda relationer till Libyen under det senaste decenniet. 2010 försökte exempelvis handelsminister Ewa Björling sälja ett övervakningssystem till regimen vid sitt besök i landet. Det svenska oljebolaget Lundin Oil tecknade 2000 ett

projektlåneavtal med två regimkontrollerade libyska banker för att kunna investera i libyska oljekällor.

När upproret bröt ut besvarade regimen demonstrationerna och kraven på reformer med ett urskillningslöst våld, vilket kastade landet in i ett inbördeskrig. Efter att regimen satt in stridsflyg och pansarförband mot oppositionen godkände FN:s säkerhetsråd resolution 1973, som sanktionerade införandet av en flygförbudszon över Libyen.

När riksdagen den 1 april 2011 beslutade att svenska JAS Gripenplan skulle delta i upprätthållandet av flygförbudszonen över Libyen stödde Vänsterpartiet detta förslag. Men den Natoleda insatsen kom snart att frångå sitt FN-mandat om att skydda civila och i stället kom den att inriktas på att försöka understödja oppositionens väpnade kamp för att avsätta regimen. När riksdagen skulle förlänga den svenska insatsen i juni 2011 röstade därför Vänsterpartiet emot en förlängning.

I oktober 2011 tillfångatogs och dödades Gaddafi. Därefter förklarades inbördeskriget som formellt avslutat. Drygt 30 000 libyer hade då dödats. Hur många av dessa libyer som dödades i de Natoleda bombanfallen är fortfarande oklart.

Att Gaddafis regim föll innebar varken ett slut på våldet eller fullvärdig demokratisering. När den libyska regimen kollapsade spreds mycket av landets enorma vapendepåer. Libyska vapen används i dag i Syrien och spelade en avgörande roll i det väpnade upproret i Mali 2012. Striderna och oroligheterna har fortsatt och Libyen är idag präglad av laglöshet och kaos. Tre konkurrerande regeringar, med varierande grad av kontroll över olika delar av landet, kämpar om makten. En av dem, den s.k. nationella enhetsregeringen som är baserad i Tripoli, har stöd av FN och EU. Samtidigt strider Daesh och andra beväpnade grupper i landet. Flera medlingsförsök pågår, dock utan någon större framgång.

Libyen har också blivit det främsta avreselandet för människor på flykt från Afrika och delar av Mellanöstern till Europa, mycket p.g.a. det rådande kaoset och bristen på kontroll över landets gränser samt att flyktvägen mellan Turkiet och Grekland är stängd. EU har fokuserat sitt engagemang i Libyen på att stoppa flyktingar från att ta sig in i Europa, trots att det innebär att de fastnar i det krigshärjade landet. Situationen för de flyktingar som befinner sig i Libyen är fruktansvärd. Flera rapporter, bl.a. från FN och Human Rights Watch vittnar om flyktingar som säljs som slavar, trafficking, sexuella övergrepp och tortyr. Samtidigt betalar EU den libyska kustbevakningen för att stoppa båtar med flyktingar trots att FN-rapporter beskriver hur den libyska kustbevakningen vid upprepade tillfällen har skjutit mot, skjutit sönder och sänkt flyktingbåtar. Flyktingar som omhändertags av den libyska kustbevakningen förs tillbaka till Libyens migrationshäkten där de intagna utsätts för tortyr, svält och våldtäkter. Trots situationen i Libyen och vetskapen om de övergrepp som begås utökade EU stödet till landets kustbevakning under sommaren 2017. 46 miljoner euro ska förmedlas till kustbevakningarna från en av EU:s biståndsfonder. Detta går rakt emot de principer som ska styra bistånd och utvecklingssamarbete. Sverige står bakom EU:s politik i Libyen. Det är uppenbart att mänskliga rättigheter väger lätt mot ambitionerna att stoppa flyktingar från att komma till Europa. Det är dessutom uppenbart att den förda politiken leder till att landet destabiliseras ytterligare.

Vänsterpartiet anser att Sverige har ett stort ansvar för utvecklingen i Libyen, dels genom vårt aktiva deltagande i störtandet av den tidigare regimen och dels genom stödet till den politik som EU för. Sverige har i dag ett ansvar för att aktivt stödja försöken att lägga grunden för en verklig demokratisering av Libyen. Regeringen bör återkomma till

riksdagen med förslag på hur Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN aktivt kan bidra till demokratisering och stabilitet i Libyen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.5 Egypten

Den 25 januari 2011 bröt omfattande folkliga protester ut mot Hosni Mubaraks regim i Egypten. Protesterna spred sig snabbt över landet och resulterade i att Mubarak tvingades avgå den 11 februari samma år. Protesterna var ett uttryck för ett brett folkligt missnöje med regimens auktoritära styre, den stagnerade ekonomin, arbetslösheten och de allt svårare levnadsförhållandena för många egyptier. Egyptens arbetarrörelse, studenter och liberala krafter spelade en central roll i upproret. Även den egyptiska kvinnorörelsen hade en framträdande roll.

Efter Mubaraks fall tog militären de facto makten och genomförde redan i mars 2011 en folkomröstning om en ny konstitution med stöd av bl.a. Muslimska brödraskapet. De krafter som lett revolten tidigare under året motsatte sig den nya konstitutionen.

I november 2011 genomfördes parlamentsval och i juni 2012 vann Muslimska brödraskapets Mohammed Mursi presidentvalet. Under våren 2013 växte protesterna mot Mursis styre och i juni hade protesterna nått samma nivåer som de mot Mubarak. Den 3 juli 2013 genomförde militären en kupp under ledning av Mursis arméchef Abd al-Fattah al-Sisi. Militären, under ledning av Sisi, tog över makten i landet. De protester som följde avsättandet av Mursi slogs ned med våld och resten av 2013 blev blodigt. Under årets sista halva beräknas över 3 000 egyptier ha dödats och upp till 19 000 ha gripits. Människorätsorganisationer rapporterade om svåra förhållanden i överfulla fängelser och omfattande övergrepp av polis och militär mot fångar.

Sisis styre har karaktäriserats av förtryck av oliktankande och stora inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter. Yttrandefriheten och civilsamhällets utrymme är starkt begränsat. Kvinnors och hbtq-personers rättigheter är kraftigt inskränkta. Kvinnor diskrimineras både genom lagen och i vardagen. Skyddet mot sexuellt och könsrelaterat våld är svagt. Hbtq-personer riskerar fängelse p.g.a. sin läggning eller könsidentitet. Religiösa minoriteter som kristna kopter, shiamuslimer och baha'ier diskrimineras och får inte tillräckligt skydd mot de våldsamma attacker som är vanligt förekommande. Fackliga rättigheter är begränsade och fackföreningar som inte är anslutna till den statliga fackföreningen erkänns inte. Enligt kritiker är Egypten i dag lika auktoritärt som under Mubaraks tid. Brödraskapet har klassats som terrororganisation och drivits under jorden. En stor del av de sekulära krafter som låg bakom revolutionen 2011 har tystats. Flera anhängare av Muslimska brödraskapet har dömts till långa fängelsestraff, några av dem, däribland Mursi, dömdes till döden. Mursis dödsstraff har nu omvandlats till fängelsestraff. I takt med att brödraskapet har krossats har väpnade islamistgrupper växt sig starkare och trappat upp sina attacker, främst på Sinaihalvön.

Det hopp som fanns efter revolutionen 2011 har slagits i spillror. Omvärlden har ett stort ansvar. Egypten har blivit en bricka i ett betydligt större spel där grannländer och stormakter satt sina intressen före det egyptiska folkets bästa. Av andra länder i regionen kan vi lära att inskränkningar i det politiska livet, exempelvis genom begränsad religionsfrihet, inte kan leda rätt. Behovet av en demokratiseringsprocess och en ökande respekt för mänskliga rättigheter är omfattande. I en sådan process är det viktigt att landets arbetar- och kvinnorörelser får framträdande roller. Sverige ska som

enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för en demokratisk utveckling i Egypten, att alla politiska fångar släpps och att det civila samhället respekteras. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8 Mellanöstern

8.1 Israel och Palestina

I juni 2017 hade Israels ockupation av Palestina pågått i 50 år och skapat en av världens mest segdragna konflikter. Redan genom processen som ledde till att staten Israel utropades 1948 skapades grogrunden för dagens konflikt genom att hundratusentals palestinier fördrevs från sina hem. Sedan sexdagarskriget 1967 har Israel ockuperat delar av Gazaremsan, Västbanken och östra Jerusalem i strid med folkrätten.

Konflikten mellan Israel och Palestina är inte en konflikt mellan jämlika parter. Israel, en av världens största krigsmakter vars militärapparat understöds av USA, har ett större ansvar enligt folkrätten i egenskap av ockupationsmakt. Samtidigt är det viktigt att understryka att folkrättens regelverk, bl.a. förbudet mot attacker mot civila, omfattar samtliga parter.

Israels övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, folkrätten och det palestinska folket inte bara fortsätter utan blir dessutom allt grövre. Blockaden av Gaza fortskrider och den mur som sedan länge har fördömts av FN fortsätter att byggas. Antalet illegala bosättningar på ockuperad mark fortsätter att öka trots löften om motsatsen och fördrivningen av palestinier från östra Jerusalem ökar. Omkring 600 000 israeliska bosättare lever i dag i bosättningar på ockuperad palestinsk mark. Israel fortsätter att arrestera, fängsla, tortera och i vissa fall döda dem som står upp mot ockupationen. Ingen fred tycks vara i sikte, och så länge Israel vägrar att respektera palestiniernas mest grundläggande mänskliga rättigheter kommer inte fred att vara möjlig att uppnå.

Genom sina konsekventa brott mot folkrätten framstår Israel som genuint ointresserat av att upphäva den ockupation av palestinsk mark som pågått i årtionden. Ett hävande av ockupationen är nyckeln till en varaktig fred i Mellanöstern. Vänsterpartiet anser att Israel måste dra sig tillbaka från ockuperat område, att bosättningarna måste utrymmas och att en fri och demokratisk palestinsk stat bör upprättas inom 1967 års gränser.

Vänsterpartiets utgångspunkt är folkrätten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Därför har vi både i och utanför riksdagen uppmärksammat och fördömt Israels grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. Vi har samtidigt inte tvekat att ta avstånd från de brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna som begåtts av palestinska grupper. I motionen Israels ockupation av Palestina (2015/16:128) utvecklas Vänsterpartiets politik för hur Sverige kan agera för ett fritt Palestina.

Det är också viktigt att Sverige i både ord och handling ger sitt stöd till en tvåstatslösning. Sveriges politik gentemot Palestina har förbättrats avsevärt sedan den rödgröna regeringen tillträdde. Under regeringen Reinfeldt tillhörde Sverige ett fåtal länder som i oktober 2011 röstade mot att Palestina skulle få bli medlem i FN-organet Unesco. Efter att den rödgröna regeringen tillträtt blev Sverige den 135:e staten att erkänna Palestina. Vänsterpartiet välkomnade beskedet, men ansträngningarna för

Palestina kan inte stanna där. Sverige bör stödja Palestina i det fortsatta arbetet mot att erkännas som fullvärdig medlem av FN. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.2 Kurdistan

Kurdernas situation har engagerat många vänsterpartister de senaste 40 åren. Vårt engagemang för rättvisa och mänskliga fri- och rättigheter samt kontakten med många kurder har gjort det nödvändigt att kämpa för kurdernas sak. Redan 1977 skrev Vänsterpartiets riksdagsledamot Oswald Söderqvist den första motionen i riksdagen om kurdernas situation. Det var det första av en lång rad initiativ. Vänsterpartiet följer utvecklingen i Kurdistanens olika delar på nära håll, dels genom besök på plats, dels genom kontakter med partier, organisationer och frivilliga krafter.

Fortfarande är behovet stort av länder, organisationer och enskilda individer som ger kurderna sitt stöd i deras kamp för sina grundläggande mänskliga rättigheter – rättigheter som alltjämt kränks och inskränks. Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en viktig roll i arbetet med att stärka kurdernas rättigheter. Banden är starka mellan Sverige och Kurdistan, inte minst genom alla kurder som i dag är en del av vårt svenska samhälle. Vänsterpartiets syn på Sveriges politik för Kurdistan utvecklas i motionen Kurdistan (2016/17:1738).

8.3 Syrien

Protesterna mot regimen i landet inleddes i januari 2011. I mitten av mars hade protesterna spridit sig över stora delar av landet, och i landets större städer samlades hundratusentals människor med krav på president Bashar al-Assads avgång, demokratiska reformer och social rättvisa. Protesterna var breda, folkliga och fredliga men bemöttes med våld och grova övergrepp från regimen.

I slutet av 2011 utbröt väpnade strider mellan regimen och beväpnade grupper inom oppositionen. Striderna har därefter eskalerat och spridit sig till stora delar av landet. Motståndet mot regimen i Damaskus är brett och brokigt. Övergrepp har begåtts av flera av de stridande parterna. Men huvudansvaret för det upptrappade våldet vilar på regimen genom dess förtryck och brutala svar på oppositionens inledande demonstrationer. De krigsförbrytelser som har begåtts bör utredas av Internationella brottmålsdomstolen (ICC) oavsett vilken gruppering som misstänks ha begått övergreppen.

Kriget i Syrien har pågått i 6 år och tros ha kostat omkring 500 000 mänskoliv. Runt 6 miljoner människor befinner sig på flykt utanför landets gränser och 7 miljoner inne i Syrien. Vänsterpartiet har varit tydliga med att vi inte ser någon militär lösning på krisen i Syrien. Det är bara genom en politisk process som kriget och våldet långsiktigt kan upphöra. FN:s medlemsstater behöver enas om ett gemensamt svar med krav på att de ansvariga för krigsförbrytelser ställs inför rätta och att parterna tvingas till förhandlingsbordet. En politisk lösning behöver inkludera en demokratisk övergång, att Assad lämnar över makten och att Syriens olika etniska och religiösa grupper får sina rättigheter garanterade. Men en förutsättning för fred är också att länder som USA, Ryssland, Iran, Saudiarabien och Turkiet slutar underblåsa konflikten genom att pumpa in stöd till sina respektive allierade i Syrien.

FN:s strävan mot en fredlig lösning på konflikten, under ledning av världsorganisationens sändebud Staffan de Mistura, har haft få och små framgångar men är alltså den enda trovärdiga vägen mot fred i Syrien. Det är därför viktigt att Sverige fortsatt står bakom de Mistura och stödjer FN-processen. Den svenska regeringens tydliga ställningstagande för att öka kvinnors deltagande i alla förhandlingar är också mycket välkommet, och extra viktigt när Sverige nu tagit plats i FN:s säkerhetsråd. Sverige ska som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, verka för att få till stånd en vapenvila i Syrien och understödja FN:s arbete för att få till stånd en fredsprocess. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

De humanitära behoven i världen är i dag större än någonsin tidigare, och över 80 procent av dem finns i konfliktområden, enligt FN:s organ för humanitär samordning (Ocha). Samtidigt kommer allt fler rapporter om hur hjälparbetare, sjukhus och konvojer med förnödenheter till civila bombas eller beskjuts. Den 3 maj 2016 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2286 om vikten av att skydda hälso- och sjukvård i konflikter, som även explicit nämner vikten av oberoende och opartiska utredningar av eventuella attacker. Regeringen måste under Sveriges två år i säkerhetsrådet aktivt verka för att resolutionen efterlevs. Sverige bör som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, verka för att de stridande parterna ska respektera folkrätten, upphöra med attacker på civila aktörer och tillåta införsel av humanitär hjälp till civilbefolkningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Samtidigt som kriget i Syrien fortsätter med oförminskad kraft och grymhet har grannländerna börjat stänga sina gränser för syriska flyktingar. UNHCR varnar för att många flyktingar fastnar i en mycket farlig situation när de ansträngda grannländerna inte längre är lika öppna som tidigare. Libanon, med en befolkning på omkring 4,5 miljoner invånare, har tagit emot över 1 miljon flyktingar. Nu har landet infört visumkrav för syrier. Även Jordanien har infört visumkrav, och i juni 2016 förklarade den jordanske arméchefen i ett uttalande att landets norra och nordöstra gräns mot Syrien är stängda militärzoner. Den turkiska regeringen fortsätter att bygga muren längs den 900 kilometer långa gränsen mot Syrien och planerar även en mur längs gränsen mot Irak.

Vänsterpartiet har välkomnat och berömt den svenska regeringens Syrienstrategi. Den innehåller flera komponenter som vi ställer oss bakom, t.ex. satsningar på humanitärt stöd, mänskliga rättigheter och jämställdhet samt insatser mot könsbaserat våld. Strategin lyfter också fram mänsklig säkerhet men ignorerar den verkliga frågan när det gäller säkerheten för de människor som nu flyr krigets Syrien och fastnar vid grannländernas gränser. Sverige tog emot ett stort antal människor under hösten 2015. Vi tog vårt ansvar då. Det kan aldrig vara en ursäkt för att inte ta det i dag. När regeringen införde gräns- och id-kontroller, samt försämrade möjligheterna att söka skydd i Sverige, var ett av de framträdande argumenten att det skulle få andra stater inom EU att ta ett större ansvar. Det är alldeles uppenbart att den strategin inte fungerat. I stället har stat efter stat i Europa stängt sina gränser, EU har stängt gränsen mot Turkiet, och nu har även Turkiet, Libanon och Jordanien stängt sina gränser mot Syrien. Det enda sättet att få omvärlden att ta ett större ansvar är genom att själva visa vägen. Sverige ska som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, agera för att grannländerna öppnar sina gränser för människor på flykt undan kriget i Syrien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.4 Turkiet

Utvecklingen i Turkiet färgas fortfarande i hög utsträckning av landets turbulenta och blodiga moderna historia. Det omfattande förtrycket av kurderna, militärens kupper 1960, 1971, 1980 och 1997 samt folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer, kaldéer och pontier kastar fortfarande sina långa skuggor över det moderna Turkiet.

Under Erdoğan's styre har utvecklingen i Turkiet tagit tydliga steg i helt fel riktning. Sedan det misslyckade kuppörsöket sommaren 2016 har inskränkningarna av demokratiska fri- och rättigheter ökat ytterligare. Massarresteringar och begränsningar av yttrandefriheten har varit återkommande. Genom en konstitutionsändring våren 2017 har ännu mer makt samlats hos Erdoğan och ett återinförande av dödsstraffet diskuteras.

Sedan kuppen har över 110 000 människor blivit avskedade eller avstängda från sina jobb, och 40 000 har fängslats för misstänkta band till den USA-baserade predikanten Fethullah Gülen, som anklagas för att ligga bakom kuppörsöket. Det är uppenbart att Erdoğan använt kuppörsöket som ursäkt för en alltmer repressiv politik mot sina meningsmotståndare, inte minst de krafter som förespråkar fred och en lösning på den väpnade konflikten med PKK. Flera regimkritiska och oppositionella medier har stängts ned med hjälp av lagar stiftade med stöd av undantagstillståndet. Totalt handlar det om minst 160 mediekällor, varav majoriteten är kurdiska. Bland dem finns Azadiya Welat, den enda kurdiska dagstidningen i Turkiet, Jinha News, den första och enda nyhetsredaktionen i världen som består av enbart kvinnor, och Zarok TV, den enda kurdiska barnkanalen.

Borgmästarna i minst 35 städer har avsatts och i vissa fall gripits. Det handlar framför allt om städer i östra Turkiet och borgmästare som tillhör vänsterpartiet HDP eller deras systerparti DBP. Natten till fredagen den 4 november 2016 greps tolv parlamentsledamöter från HDP av turkisk polis, på olika platser i landet. Bland de gripna finns partiledarna Selahattin Demirtaş och Figen Yükseskağ. Sedan kuppörsöket den 15 juli 2016 har fler än 6 000 av partiets medlemmar anhållits, och 2 000 av dem har fängslats.

Den svenske journalisten Hamza Yalcin greps den 3 augusti i Spanien efter att Turkiet fått till stånd en internationell efterlysning mot honom för organisering av terrorism. Hamza Yalcin har länge varit en röst mot det repressiva Turkiet under Erdoğan, bl.a. som chefredaktör för den socialistiska tidningen Odak Dergisi. Gripandet av Hamza Yalcin i Barcelona visar hur Erdoğan's attacker mot pressfriheten och försök att tysta all opposition sträcker sig långt utanför landets gränser. Vänsterpartiet förutsätter att spanska och svenska myndigheter agerar för att säkerställa att Hamza Yalcin's rättigheter respekteras och att Turkiets begäran om utlämning avslås. Sedan sommaren 2016 sitter också den svenska it-säkerhetsexperten Ali Gharavi fängslad efter att han föreläst om it-säkerhet för människorättsaktivister från bl.a. Amnesty.

Turkiet blir alltmer repressivt mot all form av opposition och alla som kritiserar regimen. Vänsterpartiet har länge kritiserat utvecklingen i Turkiet och uppmanat Sverige och EU att agera kraftigare. EU har inte vågat agera mot Turkiet av rädsla för att Erdoğan skulle säga upp det skamliga avtal som hindrar flyktingar från att ta sig från Turkiet till Europa. Det är hög tid för EU att säga upp avtalet och tydligt agera mot förtrycket av oppositionella och inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter i Turkiet. Sverige bör som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN, agera för att våldet och repressionen mot oppositionella upphör i Turkiet och att alla som fängslats på politisk grund frigges. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.5 Irak

Irak är ett land vars moderna historia kantats av diktatur, konflikt och oroligheter. Saddam Husseins tyranni, kriget med Iran, invasionen av Kuwait (med det efterföljande första Gulfkriget) satte sin prägel på landet under 1980- och 90-talen. Efter attackerna i USA den 11 september 2001 invaderade amerikanska trupper landet i strid med folkrätten. Efter den USA-ledda invasionen vidtog en brutal ockupation av Irak. Bombningar med civila dödsoffer, systematisk tortyr, mord och våldtäkter blev näst intill dagliga inslag. De numera ökända bilderna från Abu Ghraibfängelset, som visar amerikanska soldater som förnedrar och torterar irakiska interner, är en påminnelse om ockupationens grymhet.

Fortfarande är Irak ett land som präglas av USA:s ockupation, även om den nu är formellt avslutad. Institutionerna är svaga och tilltron till regeringen är svag. Tortyr är fortfarande vanligt förekommande och möjligheten att arbeta fackligt ytterst begränsad. Våldet är fortfarande utbrett och drabbar hela det irakiska samhället. Kristna och hbtq-personer är två grupper som drabbats hårt av våld och attacker de senaste åren. Det blodiga inbördeskriget i Syrien och Daeshs närvaro i landet har också bidragit till en försämring av säkerhetsläget i Irak.

I juli 2015 började folkliga och fredliga protester sprida sig över Irak. Polisens dödsskjutning av en ung aktivist i Basra samt elbrist utlöste demonstrationerna. Men grundorsaken var ett starkt folkligt missnöje med landets politiska system, där makt fördelats utifrån etnicitet och religion, och där folkets möjligheter att påverka begränsats kraftigt. I spåren av sjunkande oljepriser har dessutom många irakier tvingats in i fattigdom. Demonstrationerna har dominerats av unga, men samlat män och kvinnor från alla olika etniska och religiösa grupper i Irak.

Iraks premiärminister Haider al-Abadi besvarade protesterna med att presentera tre reformpaket. Flera av de föreslagna reformerna går i rätt riktning och öppnar upp för en civil och sekulär irakisk stat utan dagens sekteristiska maktdelning. Men al-Abadis oförmåga att genomföra de utlovade reformerna har lett till en ny våg av protester. I slutet av april 2016 stormades parlamentet av demonstranter från både de sekulära reformvänliga krafterna och shiitiska grupperingar. Sedan dess har Bagdad drabbats av en våldsvåg. Fredliga demonstrationer har attackerats och självmordsbombare har genomfört attacker med ett stort antal dödsoffer.

Det är nu viktigt att al-Abadi på allvar börjar genomföra nödvändiga reformer, agerar för att säkerställa säkerheten även för oppositionen och tydligt markerar att hans regering är en regering för hela Irak och hela landets befolkning. Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för att Iraks regering genomför nödvändiga reformer och säkerställer säkerheten för oppositionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I efterspelet till Gulfkriget 1991 tog kurderna till vapen och kunde utveckla ett regionalt självstyre för de kurdiska delarna av Irak. 1992 etablerades Kurdistan Regional Government (KRG) i Erbil. Upprättandet av KRG har inneburit ett ökat självbestämmande för kurderna i Irak. Kurdiska företrädare har dessutom samtidigt inkluderats i Iraks styre. För första gången i Iraks moderna historia har kurder fått möjlighet att uttrycka sin kultur och tala sitt språk utan att riskera förföljelser.

Utvecklingen i KRG har dock inte varit svartvit. Framsteg har gjorts, men samtidigt är utmaningarna många. Vänsterpartiet är starkt oroat över rapporterna om övergrepp mot kvinnor, journalister, minoriteter, hbtq-personer och oppositionella i KRG.

De senaste åren har de politiska konflikterna ökat i KRG efter att Kurdistans demokratiska parti (KDP) försökt förlänga KDP-ledaren Massoud Barzanis mandattid som president för KRG. De övriga partierna protesterade och Barzani svarade bl.a. med att förhindra talmannen i KRG:s parlament, Yusuf Mohammed Sadiq från oppositionspartiet Gorran, från att resa in till Erbil. I oktober 2015 besköt KDP:s milisstyrkor demonstranter i Qaladze och Kalar, dödade minst fem och skadade andra, enligt Amnesty International.

I september 2017 planeras en folkomröstning för självständighet för de kurdiska delarna av Irak. Vänsterpartiet har genom historien varit konsekvent i sitt stöd för kraven på kurdiskt självbestämmande. En folkomröstning i södra Kurdistan har varit utlovad sedan länge. Att den nu ska ske är ett viktigt och positivt steg. En eventuell självständighet för södra Kurdistan måste hanteras inom folkrättens ramar och med respekt för de grupper som kommer att utgöra minoriteter i en ny statsbildning.

8.6 Iran

Revolutionen i Iran 1979 väckte hopp om en demokratisering, men resultatet blev i stället en stenhård diktatur. Brotten mot de mänskliga rättigheterna är många och omfattande. Vänsterpartiet har under lång tid uppmärksammat situationen i Iran. Vi har i motioner, interpellationer, skriftliga frågor och på demonstrationer vid en lång rad tillfällen protesterat mot regimens övergrepp mot bl.a. etniska minoriteter, kvinnor, fackföreningsaktiva och hbtq-personer. I motionen En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran (2015/16:372) presenteras Vänsterpartiets politik för Iran mer ingående.

I juni 2013 valdes Hassan Rohani till Irans president och hans ställning stärktes ytterligare genom parlamentsvalet 2016, då hans anhängare i parlamentet växte i antal och fick fler platser än det konservativa lägret. För första gången sedan revolutionen finns det fler kvinnor än präster i det iranska parlamentet. I maj 2017 omvaldes också Rohani med bred marginal.

De stora förväntningarna på Rohani, som ansågs mer reforminriktad än hans företrädare Ahmadinejad, har inte uppfyllts. Rohani har lyckats manövrera Iran fram till förbättrade relationer med omvärlden och slutit ett internationellt avtal om att kraftigt dra ned på det iranska kärnenergiprogrammet, som befarats syfta till att producera kärnvapen. I utbyte har flera ekonomiska sanktioner mot Iran hävts vilket inneburit att landet är tillbaka i det internationella umgänget. Samtidigt har samhällsklimatet inte förbättrats nämnvärt under Rohanis presidentperiod och den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna kvarstår.

Iran var den enskilt största mottagaren av svenska exportkrediter i regionen under regeringen Reinfeldt. Mellan 2006 och 2012 utfärdade EKN garantier för affärer med regimen i Teheran för mer än 15 miljarder kronor. Efter de folkliga protesterna 2009 uppmärksammade nyhetsbyrån Bloomberg att svenska Ericsson och brittiska Creativity Software sålt övervakningsutrustning till Iran. Enligt oppositionella i Iran bidrog utrustningen från Ericsson till att regimen kunde spåra upp människor som deltagit i protesterna genom deras telefonsamtal, sms och mail.

Sverige bedriver alltså en omfattande exportfrämjande verksamhet till landet. Det sker i form av rådgivning, exportkrediter och exportgarantier genom organ som Business Sweden (tidigare Exportrådet och Invest Sweden), Exportkreditnämnden,

EKN, och Svensk Exportkredit, SEK. Bland annat Amnesty har kritiserat denna verksamhet för att den inte tydligt kopplas till arbetet med de mänskliga rättigheterna.

I februari 2017 blev Stefan Löfven den förste svenske statsministern att besöka Iran, tillsammans med en handelsdelegation under ledning av handelsministern. I delegationen ingick en rad näringslivsföreträdare och myndigheter ansvariga för handelsfrågor samt en företrädare för IF Metall, som även var ensam representant från det civila samhället. Varken utrikesministern, statsråd med ansvar för demokrati, jämställdhet eller fackliga frågor deltog i resan. Regeringens prioriteringar är tydliga. Det är uppenbart att syftet med resan var att öka svensk export, och att frågor om mänskliga rättigheter var underordnade.

Vänsterpartiet tror inte att ett förbud mot investeringar i Iran eller handel med Iran skulle gynna kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Men vi anser att man måste iakttäta stor försiktighet när man handlar med eller investerar i ett land som Iran. Sveriges exportfrämjande får aldrig bidra till att regimen i Iran gynnas eller att brott mot de mänskliga rättigheterna begås. Den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran avseende de mänskliga rättigheterna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.7 Bahrain

I februari 2011 utbröt folkliga protester i Bahrain med krav på större frihet, social rättvisa och politiska och konstitutionella reformer. Regeringen svarade hårt och skoningslöst med våld och övergrepp. Trots det fortsatte protesterna med krav på en ny konstitution, en demokratiskt vald regering, en mer rättvis fördelning av landets tillgångar och frigivning av alla politiska fångar. Mycket tyder på att protesterna och de krav som restes hade ett brett folkligt stöd från folkrörelser och fackliga organisationer, från både sunni- och shiamuslimer och från män och kvinnor i Bahrain.

Demonstrationerna växte sig allt starkare under våren. Bahrains grannland Saudiarabien sände då in stridsvagnar och Bahrains kung införde undantagstillstånd och gav de väpnade styrkorna tillstånd att använda de åtgärder som krävdes för att stoppa upproret. Följden blev många dödade och skadade.

Amnesty International beskriver hur situationen för mänskliga rättigheter i Bahrain försämrades betydligt under 2011 med försöken att krossa proteströrelsen i februari och mars. Till viss del verkar det som om proteströrelsen var ett offer för regionala och internationella kapitalintressen och politiska intressen, bl.a. i USA, som upprätthåller en stor flottbas i Bahrain. Kränkningarna av mänskliga rättigheter och den hårda repressionen mot oliktankande har fortsatt sedan 2011. Under senare år har regeringen stramat åt yttrande-, demonstrations- och föreningsfriheten ytterligare. Flera människorättsförsvarare har gripits och åtalats. Andra oppositionella har förbjudits att resa utomlands. Fler än 80 personer har mist sitt bahrainska medborgarskap under 2016, fyra har tvångsutvisats och den främsta oppositionsgruppen har upplösts. Flera oppositionsledare är fängslade och anses enligt Amnesty vara samvetsfångar. Diskrimineringen av kvinnor är omfattande, både genom lagstiftning och i samhällslivet. Migrantarbetare och hbtq-personer möter också omfattande diskriminering.

Medan utvecklingen i länder som Syrien och Libyen fått stor uppmärksamhet i Sverige och övriga EU har regimens grova och omfattande övergrepp i Bahrain mötts med tystnad. Vänsterpartiet anser att Sveriges vapenexport till diktaturer ska upphöra.

Sverige bör i EU såväl som i FN verka för ett vapenembargo mot Bahrain. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.8 Jemen

Jemen är ett av världens fattigaste länder, det fattigaste landet på den arabiska halvön. Under de folkliga resningarna i Nordafrika och Mellanöstern 2011 ledde protesterna mot regimen till att president Ali Abdullah Saleh avgick. Sedan dess har landet plågats av instabilitet och lokala revolter. År 2014 tog houthirebellerna från norra Jemen kontroll över huvudstaden Sanaa och drev bort president Abd Rabbu Mansur Hadi med hjälp av den avsatte presidenten Saleh. Houthirebellerna anklagar regeringen för att vilja dela landet i rika och fattiga regioner.

Saudiarabien stöder president Abd Rabbu Mansur Hadi och leder en militärallians som den 26 mars 2015 inledde flyganfall mot rebellerna, vilka i sin tur får stöd från Saudiarabiens ärkefiende Iran. Sedan dess har nära 10 000 människor dödats och 7 miljoner är nu hemlösa. I juli 2017 förklarades Jemen som den största humanitära katastrofen i världen av FN. Ett kolerautbrott som dödat 2 000 människor och smittat över 540 000 skapar nu extra oro. Utbrottet beror delvis på att reningsverk varit måltavlor för bombningarna från den Saudiledde koalitionen, som också stängt flygplatsen i Sanaa vilket försvårat möjligheterna att nå fram med hjälp i form av mat och mediciner.

Närmare 19 miljoner av landets befolkning, som totalt uppgår till knappt 25 miljoner, behöver i dag någon typ av humanitärt stöd. Omkring 10 miljoner bedöms vara i akut nöd. Var fjärde jemenit lever på gränsen till svält till följd av kraftigt hämmad matproduktion p.g.a. konflikten och förhindrad import av mat. Detta har bidragit till skyhöga priser på de mest elementära förnödenheter och mer än 3 miljoner är nu undernärda. Av dessa är två tredjedelar barn och kvinnor.

Den 25 april samarrangerade Sverige och Schweiz tillsammans med Ocha en givarkonferens för Jemen i Genève. Ett ökat stöd till Jemens utsatta befolkning är av stor vikt för att lindra nöden hos det krigsdrabbade landets befolkning, och initiativet var därför mycket välkommet. Samtidigt måste orsakerna bakom det pågående kriget och den växande nöden adresseras för att verkligen kunna stoppa lidandet. Det pågående kriget, övergreppen mot civilbefolkningen samt attacker mot och hinder för hjälporganisationernas leveranser utgör de grundläggande orsakerna bakom nöden.

Barnen betalar det högsta priset för kriget i Jemen. Enligt FN:s uppskattning har över 4 000 barn dödats eller skadats, och över 1 miljon har tvingats på intern flykt. Över 2 miljoner barn förhindras att gå i skolan. Samtliga parter i konflikten har begått grova övergrepp mot barn. Den Saudiledde koalitionen är ansvarig för majoriteten av dödsfallen bland barn samt attackerna mot sjukhus och skolor. Efter Trumps tillträde på presidentposten har USA ökat sin närvaro i Jemen och utfört avsevärt fler attacker än tidigare. Fredssamtalen mellan de stridande parterna i Jemen har misslyckats. Omvärlden har ett stort ansvar för den akuta situationen i landet. Sverige har med sin plats i FN:s säkerhetsråd möjlighet att agera för att angripa orsakerna bakom krisen. Sverige ska som enskilt land såväl som medlem i EU och FN verka för ett slut på kriget i Jemen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I en rapport som Human Rights Watch publicerade våren 2016 klassas 37 av luftangreppen från den Saudiledde alliansen som brott mot internationella konventioner och två av dem som krigsbrott. Därutöver har minst 15 attacker genomförts med

klustervapen, varav fyra med USA-tillverkade klusterbomber. Enligt rapporter från tidigare konflikter har omkring 98 procent av offren för klusterbomber varit civila.

Sveriges agerande måste vara tydligt. Samtliga parter i kriget ska efterleva sina skyldigheter under internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter samt skydda civila. Straffriheten måste upphöra och alla parter som är skyldiga till brott och övergrepp måste hållas ansvariga. Påstådda brott bör utredas genom ett oberoende FN-mandat. Leveranser av bistånd och nödhjälp måste släppas fram. Dessa frågor måste adresseras för att nöden ska kunna lindras. Sverige ska verka för att FN ska kunna utreda begångna krigsbrott i Jemen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

8.9 Saudiarabien

Saudiarabien är tveklöst en av vår tids värsta diktaturer. Varje försök att kräva reformer och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna har skoningslöst slagits ner. Landets styrande kungafamilj har även under den arabiska våren varit en av de starkaste krafterna mot demokratisering.

2011 genomförde Saudiarabien en militär intervention i Bahrain för att slå ned det folkliga upproret där. Den saudiska regimen har underblåst inbördeskriget i Syrien genom militära stöd till vissa rebellgrupper. Regimen i Saudiarabien gav sitt aktiva stöd till militärkuppen i Egypten och man har gett Tunisien sin förre diktator Ben Ali en fristad. Den 26 mars 2015 inledde en koalition under ledning av Saudiarabien flyganfall mot Jemen till stöd för president Abd Rabbu Mansur Hadi. Kriget i Jemen gör enligt FN landet till världens största humanitära katastrof. Den Saudileda koalition har anklagats för omfattande brott mot folkrätten, och även houthirebellerna, som de strider mot, har begått övergrepp. Utöver bombningarna har den Saudileda koalition stängt flygplatsen i Sanaa och upprätthåller en sjöblockad mot Jemen. Detta betyder att den befolkning som levtt av fiske och sjöfart nu är förhindrad att utföra sitt arbete.

Den svenska regeringen har lyft situationen i Jemen framför allt utifrån ett humanitärt perspektiv. Kritiken mot den Saudileda koalition har varit försiktig. När Stefan Löfven besökte Saudiarabien i oktober 2016 fanns Marcus Wallenberg, som bl.a. är ordförande för Saab, på resan. Ingenstans i Regeringskansliets kommunikation kring resan nämndes Saudiarabiens krigföring i Jemen.

Majoriteten av Saudiarabiens vapen kommer från EU:s medlemsländer. Mellan 2009 och 2014 kom 59 procent av de vapen Saudiarabien importerade från just EU, enligt fredsforskningsinstitutet Sipri. Under perioden 2009–2013 utfärdade EU-länderna licenser för krigsmateriel till ett värde av 19 miljarder euro till landet. Sverige är inget undantag. Under en rad år var Saudiarabien en av de främsta köparna av svenska vapen. Mellan 2004 och 2014 köpte Saudiarabien krigsmateriel från Sverige för över 5,2 miljarder kronor.

Koalitionen som strider mot houthirebellerna i Jemen består förutom av Saudiarabien även av Bahrain, Kuwait, Qatar, Förenade Arabemiraten, Egypten, Jordanien, Marocko och Sudan. Koalitionen får också stöd av USA, Storbritannien, Frankrike, Kanada och Turkiet bland andra. Även houthirebellerna anklagas för attacker som har resulterat i civila dödsoffer. Sverige har under bombningarna av Jemen exporterat vapen till sex av staterna som deltar i koalitionen. Samtliga är att betrakta som auktoritära stater som bryter mot de mänskliga rättigheterna, och de deltar

uppenbarligen i en väpnad konflikt. De uppfyller alltså samtliga kriterier för att inte beviljas export av svenska vapen.

Den 25 februari 2016 antog EU-parlamentet en resolution med krav på ett vapenembargo mot Saudiarabien, med explicit hänvisning till landets krigföring i Jemen. EU-parlamentet menar att exporten av vapen till Saudiarabien strider mot EU:s egna regler. Parlamentets beslut innebär att EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetsfrågor, Federica Mogherini, fick i uppdrag att ta fram ett förslag på vapenembargo mot Saudiarabien. Beslutet är också en tydlig signal till medlemsstaterna att sluta exportera vapen till Saudiarabien. Vänsterpartiet delar kravet i resolutionen och menar att regeringen bör stötta Federica Mogherini och agera i enlighet med EU-parlamentets rekommendation. Sverige ska verka för att EU ska införa ett vapenembargo mot Saudiarabien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Som en konsekvens av beslutet i EU-parlamentet införde Nederländerna i mars ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien med hänvisning till både Saudiarabiens massiva bombningar av Jemen och massavrättningar. Vänsterpartiet anser att Sverige bör följa Nederländernas exempel. Sverige ska införa ett nationellt vapenembargo mot Saudiarabien. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Yasmine Posio Nilsson (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)